

25 november 2020

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

On our Dutch way to the European Education Area (EEA)
Het standpunt van onze overheid in beeld gebracht:
Een inkijkje in de Nederlandse positie in de Europese context

Inleiding

Mocht u geen enkele interesse hebben in de wijze waarop de Nederlandse overheid zo regelmatig een standpunt inneemt over wat 'Brussel' in Europees verband aan initiatieven rond het onderwijs naar buiten brengt, dan kunt u nu stoppen met lezen. Misschien houdt u de stand van zaken bij via de nieuwsbrieven van het Nederlandse bureau in Brussel van de bekostigde onderwijskoepels, Neth-ER genaamd (en je mag het ook een bureau noemen van waaruit wordt de lobby wordt bedreven), maar dan houdt het misschien ook wel voor u op. Toch kan doorlezen best leuk zijn...

De Nederlandse overheid, als lid van de EU, moet steeds een standpunt bepalen als er een initiatief wordt gepresenteerd dat mogelijk consequenties voor het Nederlandse onderwijs kan hebben. Zeker als het gaat om internationale samenwerking moet OCW alhier goed blijven opletten. Als de plannen de verkeerde kant lijken te gaan, moet er stevig worden gereageerd (en dus gelobbyd). Of juist andersom, als promotie en forse steun nodig zijn (idem).

Om het standpunt kenbaar te maken in de formele circuits wordt in dat geval een zgn. 'fiche' opgeteld voor de Tweede Kamer en andere betrokken organisaties. Vaak zullen het vooral de specifiek hierop gefocuste medewerkers van de onderwijsinstellingen zijn die een analyse op het fiche loslaten, om te zien wat de plannen en de reactie van de overheid kunnen inhouden. Mogelijk kan er dan alsnog ergens aan de bel worden getrokken, achter de schermen...

Zo af en toe duikt een Europees plan in een fiche op, waarbij valt te constateren dat er voor de Ad-opleidingen en het Nederlandse onderwijsstelsel iets op het vuur staat. Vorige week was dit het geval.

Het gaat om het komen tot een zgn. European Education Area (EEA), bedoeld om alle sectoren aan elkaar te knopen, overgangen soepeler te laten zijn, samenwerking tussen instellingen op alle niveaus mogelijk te maken en internationalisering een forse impuls te geven.

Er is natuurlijk al 21 jaren sprake van de European Higher Education Area (EHEA), als resultaat van het Bolognaproces, en die lijkt dan ook in de EEA een plaats te moeten krijgen. Of dat gaat lukken, gezien de eigenstandigheid van de EHEA, zal nog wel een spannend proces opleveren. De VET-sector (ons mbo) zal zeker willen aanhaken. Vervolgens gaat dit binnen die EEA een enorme boost geven aan de discussies over niveau 5, als Higher VET of als Short Cycle HE (waaronder onze Ad valt) of over mogelijk nog andere opleidingsvormen. Dat zal dan ook voor CHAIN5 (www.chain5.net) als community voor niveau 5 in Europa een interessante aanleiding zijn om mee te denken, en dat geldt ook voor de betrokkenen in Nederland en Vlaanderen.

In dit nummer pakken we het fiche over de EEA erbij, met het standpunt van de Nederlandse overheid. Het zal eigenlijk niemand verbazen dat het gaat om een duidelijke mening, met het aan-geven van het hanteren van een eigenstandigheid van het Nederlandse onderwijs, de strategie en de wijze waarop met andere landen kan worden samengewerkt. Het standpunt past keurig bij het streven van veel Nederlanders om de zelfstandigheid en de autonomie te koesteren, en dat zie je dus ook in dit fiche terug. Lees mee en toets uw mening aan die van uw kabinet...

Het Nederlandse standpunt over het streven naar een EEA

We gaan kijken naar relevante delen van het standpunt van de Nederlandse overheid over het streven naar een Europese Onderwijsruimte, de European Education Area, en deze van kanttekeningen voorzien. Een best interessante exercitie, om inzicht te krijgen hoe 'we' tegen dit soort zaken aanzien en welke bijdragen door het onderwijsveld kunnen worden geleverd.

Voor de goede orde nog even: Het gaat erom dat in 2025 de contouren van een zgn. onderwijsruimte binnen Europa zijn geschetst en waarbij alle sectoren een eigen plek hebben gekregen, maar wel in samenhang met elkaar. Als bepaalde sectoren zich apart blijven opstellen, kan dit leiden tot drempels en blokkades, onnodig in die ruimte aanwezig, en die moeten worden 'geslecht'.

Zes dimensies voor de EEA – en acties e.d.

Om een beeld te krijgen van de doelstellingen voor het opzetten van een EEA geven we hier een globaal overzicht van de zes dimensies die de Europese Commissie hieraan meegeeft. We pakken daarvoor een aantal passages uit de fiche, maar in de bijlage kunt u het langere stuk tot u nemen. Daar staan per dimensie een aantal concrete aanbevelingen, met acties, projecten, initiatieven en andere zaken die zeker hun impact kunnen hebben op het internationale karakter van ons onderwijs.

Er is verder op zich veel over de plannen voor een EEA te zeggen, met allemaal technische aspecten, gelet op de route die moet worden afgelegd om zo ver te komen. We zullen dat in de komende tijd nog wel een keer doen, als de eerste discussies in een positieve wijze zijn omgezet in concrete plannen. Maar als u meer wilt weten, dan zijn er voldoende websites te vinden, boordevol met informatie en achtergrondgegevens¹.

De Commissie stelt voor om de lopende en nieuwe inzet richting de EEA langs zes dimensies te laten lopen, en beschrijft per dimensie lopende en nieuwe initiatieven voor de verdere realisering.

De eerste dimensie gaat over kwalitatief onderwijs. Dit is essentieel om de juiste kennis, vaardigheden en attitudes op te doen. Het verhogen van de onderwijskwaliteit is daarom essentieel.

De tweede dimensie is gericht op inclusie en gender.

De derde dimensie gaat in op de groene en digitale transitie. Beleid en investeringen in onderwijs en opleiding gericht op deze transities zijn volgens de Commissie essentieel voor de toekomst van Europa.

De vierde dimensie gaat over docenten. Door samenwerking op EU-niveau moet gewerkt worden aan het versterken en aantrekkelijker maken van het lerarenberoep, het verminderen van lerarentekorten en betere professionele ontwikkeling.

Dimensie vijf is gericht op hoger onderwijs. De Commissie stelt voor om HO-instellingen centraal te stellen in de EEA en de Europese Onderzoeksruimte en zet in op een transformatie van het HO in de EU en op een intensievere samenwerking.

De laatste dimensie gaat over geopolitiek. Internationale samenwerking over de hele breedte van het onderwijs is in toenemende mate een belangrijk instrument geworden in de implementatie van EU extern beleid waaronder het behalen van SDG's. Associatie van niet-EU landen bij de EEA en Erasmus+ is onderdeel van de visie voor 2025.

Tot slot stelt de Commissie voor om de EEA verder vorm te geven door voort te bouwen op het huidige strategische onderwijssamenwerkingskader *Education & Training 2020* (ET2020) dat dit jaar afloopt en wordt het ondersteunende 'raamwerk' om de EEA in 2025 te realiseren beschreven. Het betreft verschillende vormen van versterkte ambtelijke samenwerking en een grotere rol voor de Raad.

¹ Een paar websites:

https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_en

<https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20201003010059260>

Tevens staat het algemene document over de EEA op onze website bij 'nieuwsbrieven/stukken'.

Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

Vervolgens hier de meest interessante stukken van het fiche over de plannen voor een EEA.

Het kabinet heeft begin 2018 zijn visie en concrete inzet op de rol van de EU op onderwijsgebied geformuleerd, in het bijzonder gericht op kwaliteit en mobiliteit. Als nadrukkelijke randvoorwaarde is destijds aangegeven dat onderwijs op grond van het VWEU een aangelegenheid is van de EU-lidstaten zelf, waarbij de Unie bevoegd is het optreden van de lidstaten te ondersteunen, te coördineren of aan te vullen op het terrein van onderwijs en cultuur. Ook is aangegeven dat de autonomie van onderwijsinstellingen moet worden gerespecteerd. Deze opvattingen van het kabinet zijn nog onverminderd van kracht.

Daar is dus geen woord Spaans bij. Het onderwijs in elk land valt volledig onder de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken ministers. Alle door de overheid erkende instellingen kunnen binnen de nationale context zelf hun werk doen. Europa kan van alles zeggen, voorstellen en communiceren als zijnde vallend onder Europees beleid, maar in principe kan men in Nederland alles negeren. Men beziet het van de andere kant nl. pas als we ervan kunnen leren, profiteren en er beter van gaan worden, dan doen we dit, binnen de mogelijkheden die er zijn.

Samen met een groot aantal andere lidstaten heeft het kabinet er bij de Commissie in de aanloop naar dit voorstel voor gepleit dat de Europese onderwijssamenwerking uit moet gaan van een 'holistische' visie op het onderwijs: van voorschoolse opvang, via het initiële onderwijs naar het beroeps- en hoger onderwijs en een leven lang ontwikkelen. Sinds 2018 zijn de nodige specifieke en sectorale Commissievoorstellen verschenen en hebben achtereenvolgende voorzitterschappen van de Raad initiatieven genomen om het streven naar een EEA concreter invulling te geven.

Een prima insteek, om alles in samenhang met elkaar onder de loep te nemen, iets dat door heel veel mensen en organisaties wordt gedeeld. Het gehele systeem moet op bepaalde punten een doorlopend geheel worden, mede gelet op het 'levenlang ontwikkelen'. Maar het is dus ook een soort waarschuwing aan degenen die er vanuit Brussel verder mee aan de slag gaan. Dat houdt in dat als dit niet zo is, blijven 'we' simpelweg onze eigen koers varen.

Het kabinet heeft eerder dit jaar haar visie gedeeld over een leven lang ontwikkelen en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt a.d.h.v. de EU Vaardighedenagenda en Raadsaanbeveling over beroepsonderwijs. Daarnaast vormt het nieuwe Erasmus+ programma 2021-2027 een belangrijk middel om de realisering van de EEA te ondersteunen. Het kabinet heeft de voorstellen hiervoor eerder onderschreven.

De link naar de inzet van middelen uit Erasmus+, het fonds voor allerlei onderwijsactiviteiten in de internationale setting, wordt benadrukt. Vorige week is inmiddels voorgesteld het budget sterk te verhogen, dus laat men daar uit putten, en stuur geen extra rekening naar Nederland... Het is dan aan te raden dat ook de overheid zelf participeert in projecten die binnen Erasmus+ mogelijk zijn, want in de afgelopen jaren heeft men zich behoorlijk terughoudend opgesteld als het gaat om het betrokken zijn bij het meepraten over ontwikkelingen aan de hand van internationale activiteiten!

Tot slot moet in de visie van het kabinet doel 4 (onderwijs) van de SDG's het uitgangspunt zijn voor ontwikkelingssamenwerking op het terrein van onderwijs, zowel op bilateraal, op regionaal als op mondiaal niveau. Gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs voor iedereen, in het bijzonder kinderen, jongeren en mensen met een beperking, evenals onderwijs aan kinderen in noodsituaties zijn voor het kabinet prioriteiten.

De SDG's zijn de Sustainable Development Goals, een set van 17 doelen die mede onder leiding van de UNESCO zijn gesteld om de wereld 'een heel stuk beter te maken'. Het gaat dan ook om onderwijs, als instrument voor het bestrijden van armoede, het groener maken van de economie, het zorgen voor meer digitalisering en dergelijke zaken². Het ligt voor de hand dat de Nederlandse overheid dit streven zonder voorbehoud onderschrijft, als het maar op elk niveau gebeurt om te voorkomen dat landen geen sjoerge geven dan wel elkaar gaan tegenwerken.

² Zie bijvoorbeeld: <https://www.sdgnerland.nl/>

Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet zal ervoor blijven waken dat de voorstellen in lijn zijn met de bevoegdheidsverdeling tussen de EU en de lidstaten. Daaruit volgt dat onderwijs (inclusief de inhoud van het onderwijscurriculum) een nationale bevoegdheid is waarbij de EU bevoegd is het optreden van de lidstaten te ondersteunen, coördineren of aan te vullen. Ook zal het kabinet ervoor waken dat de autonomie van instellingen niet direct of indirect wordt aangetast.

Om er geen enkel misverstand over te laten bestaan, trekt het kabinet nog eens die waarschuwing uit de kast: Laat ons mooi zelf het onderwijs vormgeven, dus denk niet dat er met voorstellen en plannen invloed kan worden uitgeoefend op ons beleid en de wijze waarop onze instellingen het onderwijs verzorgen. Het is een standpunt dat vrijwel elk land op z'n eigen wijze inneemt. Het gaat tevens daarbij om afspraken die al heel lang geleden zijn gemaakt, als het gaat om de autonomie van landen om het onderwijsstelsel 'met alles erop en eraan' vorm te geven.

Het ondersteunen en aanvullen zijn zaken die daarbij mooi passen. Maar coördineren is weer even andere koek. Het lijkt in dit verband terug te slaan op hebben van de leiding bij aanvullende zaken die het Nederlandse onderwijs kunnen ondersteunen – alwaar dit handig wordt geacht. Denk maar aan alle fondsen die er zijn en waarbij het geld via Brussel wordt verdeeld. Daarvoor hebben de bekostigde instellingen aldaar hun lobby-organisatie, Neth-ER (betaald door de koepels en dus indirect ook door de overheid).

Hierbinnen onderschrijft het kabinet het belang van de inzet op onderwijs en opleiding voor een sterk en duurzaam Europees herstel en voor een duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Het toewerken naar een EEA in 2025 draagt daaraan bij. Het kabinet vindt het positief dat de Commissie met het voorstel een concretere invulling geeft aan het tot dus ver abstracte concept van de EEA met versnipperde initiatieven. Daarbij is een aandachtspunt dat verschillende voorstellen een top-down benadering hebben.

Lof dus voor de acties die recent in gang zijn gezet, om het doel veel beter in beeld te krijgen. Er zitten dan ook behoorlijk veel concrete voorstellen in de stukken die nu rondgaan. Het over en weer erkennen van diploma's, het werken met micro-credentials (kleine stukken met leeruitkomsten, al is er nog geen wereldwijde definitie), het zorgen voor het herstel van de crisis en de kwaliteitszorg rond internationale activiteiten, het zijn voorbeelden die in de pijplijn zitten voor het hoger onderwijs.

Neem ook vo en mbo mee...

Uiteraard gelden de internationale plannen ook voor het voortgezet onderwijs en het mbo, maar relatief gezien wordt in die sectoren daarvan nog een stuk minder gebruik gemaakt. Maar juist dat moet aanleiding zijn om meer energie te stoppen in initiatieven die tevens raken aan de samenwerking met het hbo en wo, de doorstroom en aansluiting, het afstemmen van instrumenten op elkaar (kwaliteitszorg, EVC, studiepunten en dergelijke). Gelukkig ziet het kabinet dit ook zo, gelet op wat er verderop wordt gesteld op dit punt.

Het kabinet verwelkomt het idee om het streven naar een EEA in 2025 als overkoepelend politiek-inhoudelijk thema aan te wijzen voor de voortzetting van de onderwijssamenwerking via het eerdere strategische kader ET2020. Daarbij kiest de Commissie in eerste instantie voor een grote continuïteit van bestaande arrangementen voor samenwerking. Het voornemen om de voortgang in 2023 te evalueren samen met het Europees Parlement en daarna te besluiten over de wijze van voortzetting vanaf 2025 biedt de mogelijkheid bij te sturen op zowel inhoud als proces.

Het kabinet geeft hiermee dus aan dat er blijheid heerst over het doorgaan op de wegen die eerder zijn ingeslagen en stap voor stap te bezien hoe de nieuwe initiatieven een verrijking kunnen zijn. Men wijst ook op de rol van het Europees Parlement, een vingerwijzing met betrekking dat het standpunt dat de Europese Commissie niet ongecontroleerd z'n gang kan en mag gaan. Een soort van politieke controle wordt uitermate op prijs gesteld door Nederland.

Het kabinet steunt de zes dimensies die worden voorgesteld. Het behandelt daarmee de belangrijkste onderwerpen die de komende jaren spelen in onderwijs en opleiding zoals de inzet op kwa-

liteit, docenten, inclusie en kansengelijkheid, verduurzaming en digitalisering. Het kabinet onderschrijft op hoofdlijnen de acties uit deze dimensies. Wel zal het kabinet blijven aandringen op een goed afgestemde, 'holistische', inzet gericht op alle onderwijssectoren.

Mooie stijl van zeggen. Complimenten voor de gekozen doelen en daarbij behorende dimensies, om vervolgens voor de derde keer te zeggen dat Nederland duidelijke voorwaarden stelt aan het verder behandelen van de voorstellen. Dat moet in samenhang gebeuren.

Goed dat het kabinet hier stelt dat het moet gaan om alle onderwijssectoren als geheel. Natuurlijk weet men aan die kant van het politieke speelveld ook wel dat het vaak een 'hell of a job' is om die allemaal op één lijn te krijgen, zoals we in Nederland ook voortdurend merken. Het streven is in ieder geval in lijn met wat veel mensen uit het onderwijs zelf zouden zien gebeuren.

Daarnaast merkt het kabinet op dat er een verscheidenheid aan initiatieven en instrumenten wordt voorgesteld, waarvan een deel reeds in uitvoering is. Het kabinet hecht waarde aan het leren van de ervaringen van andere lidstaten. In het kader van ET2020 is het uitwisselen van kennis tussen lidstaten op expertniveau altijd ervaren als efficiënt en effectief. Het is tevens flexibel, dynamisch en er kan gereageerd worden op actuele ontwikkelingen, zoals in het verleden de aanslagen in Parijs of meer recent de COVID-19 crisis. Wel is het gewenst dat de bevindingen en aanbevelingen op expertniveau vaker dan in het verleden ook het politieke niveau van de Raad bereiken. Het kabinet zal kritisch blijven beoordelen of het gekozen instrument wenselijk en noodzakelijk is voor de verschillende aangekondigde acties.

Ook weer een paar herhalingen van zetten, als een vingerwijzing richting de Europese Commissie. Het Kabinet zegt vervolgens onomwonden dat ze heel graag ziet dat uitkomsten van onderzoeken, aanbevelingen uit projecten, voorstellen van experts en documenten die worden gebaseerd op gedachten van onderaf (want daar zitten ook veel mensen die creatief zijn), veel vaker dan nu – en eerder wellicht – onder de aandacht en de invloed van de politici komen. Dat is een constructie die door 'het veld' nou niet zo snel zal worden omarmd, ook al omdat op Europees niveau tevens de sociale partners met hun belangen veel duiden in de alom aanwezige zakken willen doen. Maar onderwijs is vaak een aspect van de samenleving die sterk van bovenaf wordt aangestuurd...

Graag ook hier in ons land luisteren naar experts 'op de werkvloer'...

Het kabinet geeft dus eigenlijk aan dat van haar kant altijd de optie open moet blijven dat voorstellen om bepaalde instrumenten te gaan hanteren, kunnen worden 'afgeschoten'. Daarvoor kijkt men naar de beoogde acties en of die passen bij wat er in Nederland gebeurt – en anders zouden moeten aangepast. Laten we het evenwel zo zeggen: Het zou het kabinet sieren als die afweging hier ons land plaatsvindt met raadpleging van onze eigen experts en voortdurend af te wegen wat op inhoudelijke gronden kan worden 'vernieuwd'.

Het kabinet onderschrijft de toegevoegde waarde die onderwijssamenwerking in Europa heeft voor de bevordering van onderwijskwaliteit in de verschillende sectoren. Het kabinet steunt de geschetste visie dat leermobiliteit en grensoverschrijdende samenwerking als aanjagers werken voor het verbeteren van kwaliteit. Obstakels voor mobiliteit moeten worden weggenomen. De voorgestelde inzet op mobiliteit sluit zeer goed aan bij de kabinetsinzet: vergroten toegankelijkheid voor bredere doelgroep en inclusie; groene en digitale mobiliteit; en gebalanceerde mobiliteit. Het kabinet ziet virtuele en *blended* mobiliteit (mix van fysieke en virtuele mobiliteit) als aanvullend op fysieke leermobiliteit en pleit binnen Erasmus+ voor maximale mogelijkheden met virtuele en *blended* mobiliteit in het geval fysieke leermobiliteit niet mogelijk is, bijvoorbeeld i.v.m. de COVID-19 pandemie.

Helder, en aansluitend op wat er met z'n allen ook al in Nederland wordt geconstateerd en wordt onderschreven als het gaat om de mobiliteit, mede met geld uit Erasmus+.

Het kabinet steunt de voorstellen op het gebied van docenten en vindt de aandacht voor inclusie en het genderperspectief in de EEA positief. Wel is het voorstel voor opleidingsmodules in de *Teacher Academies* gericht op gendervraagstukken een aandachtspunt. Kennisuitwisseling op dit thema is kansrijk maar instellingen gaan zelf over de inhoud van opleidingen, en het concept van modules sluit niet aan op het Nederlandse onderwijsbestel. Het kabinet wacht een concreet voorstel voor de *Erasmus Teacher Academies* af en zal het op basis daarvan beoordelen.

Dit is een interessant aspect van de plannen voor de EEA, mede omdat dit aangeeft dat men als kabinet a. het graag op de agenda van het Europees Parlement ziet, en b. ook in Nederland in de regering hierover wil besluiten, alvorens een 'clash' met het eigen parlement te veroorzaken. Het gaat om een onderwerp dat gevoelig kan liggen nl. het verplichten om in de lerarenopleidingen en de Pabo's aandacht te besteden aan 'gender-zaken'. Het lijkt ons overigens een onderwerp dat niet thuishoort in deze plannen, maar eerder bij 'sociale aspecten' en dan nog is het de vraag of het op het bordje van docenten moet worden gelegd, ook in de opleidingen. Het is een maatschappelijk thema dat breder kan en moet worden besproken.

Het kabinet steunt de sterke inzet op meer grensoverschrijdende samenwerking in het hoger onderwijs. Het idee voor een beleidsraamwerk en transformatie-agenda voor laagdrempelige samenwerking blijft echter nog abstract en vergt verdere uitwerking.

Ook hier dus weer een combinatie van steun en het stellen van eisen als het gaat om de invloed dit het kabinet wil hebben, met allerlei vingers in de Europese pap.

Het kabinet steunt de inzet op de genoemde thema's bij hoger onderwijs en de bijdrage aan de SDG's. Verder verwelkomt het kabinet de inzet op het volledig uitrollen van de Europese Universiteiten allianties en een sterkere link tussen hoger onderwijs en onderzoek. Daarnaast steunt het kabinet de inzet op automatische erkenning van diploma's. Gezien de ervaringen in het Bologna-proces is op dit terrein nog veel werk te verzetten waaraan de acties uit de mededeling aan kunnen bijdragen.

Het kabinet scoort hier een sterk punt. Het is daadwerkelijk zo dat de ervaringen in het Bologna-proces vanaf 2001 een aantal mooie dingen met zich mee hebben gebracht, met veel impact op de internationale samenwerking. Maar misschien ging het toch vooral om het 'politiek plukken van strategisch laag hangend fruit'. Dat is wel winst, maar daarbij valt te zien dat veel landen toch weer terugtrekkende bewegingen maken, zich verzetten tegen verdere vernieuwingen en kiezen voor een volledige eigen, nationale en op het bestaande systeem gerichte aanpak.

Er is nu zeker sprake van een vorm van 'acceptatie' van diploma's uit landen die meedoen aan het Bologna-proces en waarbij het accreditatieorgaan (en soms meerdere organen) zich houdt aan de afspraken binnen de EHEA door de zgn. 'European Standards and Guidelines' te gebruiken als lid van de Europese organisatie ENQA. Die acceptatie wil zeggen dat een student in een ander land toegang kan vragen tot een bepaalde opleiding op niveau X door het overleggen van een diploma op niveau X-1. De toelating is geen recht. De ontvangende instelling besluit hierover zelf (de autonomie dus), al dan niet na een onderzoek en een toelatingsexamen.

De vorm van 'automatische erkenning' is dat in principe het recht op die toelating ontstaat zoals hierboven beschreven³. Tot nu toe is dit voor Nederland alleen gelukt met België en Luxemburg. Het is evenwel een taai proces, gelet op alle andere aspecten die aan zo'n soort erkenning zitten, ook als het gaat om de overgang binnen andere sectoren.

Nederland ziet al gauw de voordelen van samenwerking, als het ons zo uitkomt. We blijven in dat opzicht een ondernemend volkje. Dat kan ook inhouden dat hier iets wordt bedacht en ingevoerd, en dat tot onze 'verbazing' andere landen er niet in meegaan. Dat doen ze wel als men elders overtuigd is van vergelijkbare voordelen. Zo was het de HBO-Raad (de VH van nu dus) die in 2004 graag wilde dat de hogescholen zichzelf ook universiteit konden gaan noemen. Via een zelf opgestart project met landen die eenzelfde doel voor ogen hadden, werd in 2007 de niet bestaande naam Universities of Applied Sciences uit de hoge hoed getoverd. Vervolgens gingen die landen al snel dit begrip gebruiken, met als gevolg dat UAS een soort merknaam is geworden⁴.

³ Overigens betekent dit automatisme niet dat rechten die aan een diploma zijn te ontlenuen binnen het onderwijs, van toepassing zijn op het ermee elders aan het werk gaan. Daarvoor heeft elk land ook nog bepaalde beroepsvereisten waaraan moet worden voldaan. De overheid heeft daarop in principe geen invloed.

⁴ Vlaanderen ging pas ergens in 2018 overstap. Enige tijd daarvoor gingen de hogescholen voorzichtig de naam University College gebruiken (denk aan de UCLL, in Leuven e.o.), maar nu toien ook andere instellingen zich met de naam UAS. Hoewel, er zijn hogescholen die zich ook sterk associëren met 'Arts', dus om die reden de naam University of Applied Arts and Sciences hanteren...

Het kabinet onderschrijft dat internationale samenwerking gericht zou moeten zijn op het ondersteunen van onderwijssystemen in partnerlanden. Bij de inzet op het versterken van samenwerking met andere landen, waaronder strategische mondiale spelers, zal het kabinet aandacht vragen voor het belang van de randvoorwaarden voor samenwerking zoals academische vrijheid, reciprociteit en de Europese waarden. Het kabinet pleit voor meer flexibiliteit in de humanitaire financiering van het EU-budget en is geen voorstander van het oormerken, ook niet van onderwijs, in EU-budgetten voor humanitaire hulp, waarvan de Commissie in deze mededeling wel uitgaat.

Het kabinet refereert hiermee aan de mogelijkheden om met landen als de VS, Japan en vooral China samenwerkingsverbanden aan te gaan. In ons land kennen we allemaal de discussie over het streven van de Rijksuniversiteit Groningen om een campus te vestigen in China, samen met een instelling aldaar, en de grote vraagtekens die bij zaken als het garanderen van de academische vrijheid zijn geplaatst.

In de afgelopen weken zijn er diverse webinars geweest waarbij aandacht is besteed aan de mogelijke samenwerking. Dat is een van de interessant aspecten van wat er nu gebeurt nl. het nu kunnen volgen wat landen met elkaar doen binnen internationale netwerken. Duitsland zit heel diep in het Chinese systeem, met allerlei vestigingen bij universiteiten en ook colleges (mbo en niveau 5).

Een land als Nieuw-Zeeland is voor een heel groot deel afhankelijk van Chinese studenten die daar willen studeren en nu niet mogen komen. Australië is ook zo'n land waarbij zo'n 50% van de studenten van elders komt. Over Engeland (the UK) kan tevens heel veel worden gezegd, maar daarover is door andere organisaties al veel geschreven, gelet op de klappen die de instellingen daar krijgen en nog meer zullen moeten gaan incasseren.

Nederland kan hierdoor in een bepaald opzicht aantrekkelijker worden voor buitenlandse studenten. Ze blijven nu weg, maar wie weet wat er gebeurt als alle grenzen weer gewoon opengaan...

Daarnaast kijkt het kabinet kritisch naar de kwantitatieve doelstellingen. Deze zijn deels te ambitieus voor veel lidstaten, deels ontbreken hiervoor voorlopig de goede data voor alle lidstaten, waaronder Nederland. Het kabinet zal daarom aandringen op een meer over de zes dimensies dekkend en systematisch kader van indicatoren, waarvoor voldoende bestaande data beschikbaar zijn en dat moet worden voorbereid in een zorgvuldig samenwerkingsproces met de lidstaten.

Het kabinet geeft dus aan dat, mede gelet op ontwikkelingen zoals hierboven geschetst, er niet ongebreideld internationaal kan worden samengewerkt om allerlei doelen in 'aantallen' en 'percentages' na te streven. Meer onderzoek lijkt Nederland zonder meer gewenst.

Eerste inschatting van krachtenveld

De meeste lidstaten zijn positief over de inhoud en de timing van het voorstel van de EEA. Wel leven er o.a. vragen over de voorgestelde *governance* structuur en de kwantitatieve doelstellingen en wordt opgeroepen tot een holistische benadering. Lidstaten hebben ook aangedrongen op een *roadmap* met tijdlijn waarop de verschillende maatregelen worden uitgewerkt. Tot slot letten meerdere lidstaten scherp op de nationale bevoegdheid.

Aan de slag dus, is de boodschap van het Nederlandse kabinet, maar wel met een beter plan van aanpak, doelen, piketpalen en besluitvormingsprocedures. En, blijf van ons Nederlandse systeem af...

Annex

In deze bijlage geven we de zes dimensies van de plannen voor het komen tot een 'European Education Area' langs, zoals opgenomen in het Nederlands fiche.

1

De eerste dimensie gaat over kwalitatief onderwijs. Dit is essentieel om de juiste kennis, vaardigheden en attitudes op te doen. Het verhogen van de onderwijskwaliteit is daarom essentieel. Hieronder verstaat de Commissie onder meer ook de aandacht voor basis- en transversale vaardigheden, mobiliteit van lerenden en leerkrachten en taalonderwijs. Als nieuwe actie wordt onder meer een actualisering van het leermobiliteitskader bij het Erasmus+ programma genoemd.

2

De tweede dimensie is gericht op inclusie en gender. Er moet meer gebeuren om via onderwijs hardnekkige sociaaleconomische- en genderongelijkheid weg te nemen, onder meer via voor-schoolse educatie en opvang; beleid gericht op personen met een handicap; via het beroepsonderwijs en; leven lang ontwikkelen en samenwerking in jeugdwerk, cultuur en sport. Concrete initiatieven zijn een voorstel voor een Raadsaanbeveling over microcredentials, opzetten van *Centres for Vocational Excellence* via Erasmus+, het *Pathways To Schools Success* gericht op basisvaardigheden en een aantal initiatieven gericht op lagere schooluitval, hogere leerprestaties, ondersteunende leeromgevingen en gendergelijkheid in het onderwijs.

3

De derde dimensie gaat in op de groene en digitale transitie. Beleid en investeringen in onderwijs en opleiding gericht op deze transitie zijn volgens de Commissie essentieel voor de toekomst van Europa. Ze hebben een grote impact op werkgelegenheid en de sociale dimensie van Europa. Nieuwe initiatieven zijn een "Onderwijs voor Klimaat coalitie", een voorstel voor een Raadsaanbeveling over onderwijs voor duurzaamheid met een competentiekader en het stimuleren van de 'vergroening' van schoolgebouwen.

4

De vierde dimensie gaat over docenten. Door samenwerking op EU-niveau moet gewerkt worden aan het versterken en aantrekkelijker maken van het lerarenberoep, het verminderen van lerarentekorten en betere professionele ontwikkeling. Specifieke voorstellen zijn: *Erasmus Teacher Academies* die onder het Erasmus programma netwerken moeten creëren tussen lerarenopleidingen; richtsnoeren voor de ontwikkeling van loopbaankaders en een beleidskader voor mobiliteit van leerkrachten.

5

Dimensie vijf is gericht op hoger onderwijs. De Commissie stelt voor om HO-instellingen centraal te stellen in de EEA en de Europese Onderzoeksruimte en zet in op een transformatie van het HO in de EU en op een intensievere samenwerking. De Commissie stelt een transformatie-agenda voor gericht op connectiviteit, inclusie, de digitale en groene transitie, en innovatie. Een nieuw beleidskader moet grensoverschrijdende samenwerking zonder obstakels mogelijk maken. Voorgesteld wordt ook om het Europese Universiteiten initiatief verder uit te rollen en een Europese graad en juridisch statuut voor multinationale universitaire allianties te ontwikkelen.

De laatste dimensie gaat over geopolitiek. Internationale samenwerking over de hele breedte van het onderwijs is in toenemende mate een belangrijk instrument geworden in de implementatie van EU extern beleid waaronder het behalen van SDG's. Associatie van niet-EU landen bij de EEA en Erasmus+ is onderdeel van de visie voor 2025, met bijzondere aandacht voor de Westelijke Balkan. De Commissie stelt een 'Team Europe' benadering voor met meer Europese samenwerking in de EU-externe activiteiten. De Commissie wil ook samenwerking met strategische partners in de wereld (bijv. China, Japan, VS) versterken, met oog voor de eigen belangen en een *level playing field*. Een versterkte mondiale dimensie van het Erasmus+ programma, onder meer in de vorm van "Erasmus Mundus Joint Master Degrees", kan hierbij een belangrijk instrument vormen.